

Regeringens proposition 1999/2000:87

Obligatorisk mammaledighet

Prop.
1999/2000:87

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 9 mars 2000

Göran Persson

Björn Rosengren
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i föräldraledighetslagen (1995:584). Lagändringen genomför bestämmelsen i artikel 8.2 i Europeiska gemenskapernas råds direktiv 92/85/EEG om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar. Ändringen innebär att två veckor skall vara obligatoriska av den i föräldraledighetslagen föreskrivna mammaledigheten om minst sju veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sju veckor efter förlossningen, förutsatt att arbetstagaren inte är ledig på annan grund under den ifrågavarande tvåveckorsperioden.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2000.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)	4
3	Ärendet och dess beredning.....	5
4	Gällande rätt	6
4.1	Direktivet	6
4.2	Föräldraledighetslagen	6
5	Genomförande av bestämmelsen om obligatorisk mammaledighet ..	7
6	Ikraftträdande.....	9
7	Författningskommentar.....	9
Bilaga 1	Rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammor	10
Bilaga 2	Sammanfattning av promemorian.....	18
Bilaga 3	Promemorians lagförslag	19
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	20
Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	21
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 mars 2000.....	22

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1999/2000:87

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).

2 Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

Härigenom föreskrivs¹ att 4 § föräldraledighetslagen (1995:584) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

En kvinnlig arbetstagare har rätt till hel ledighet i samband med sitt barns födelse under en sammanhängande tid av minst sju veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sju veckor efter förlossningen. *Hon* har också rätt att vara ledig för att amma barnet.

En kvinnlig arbetstagare har rätt till hel ledighet i samband med sitt barns födelse under en sammanhängande tid av minst sju veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sju veckor efter förlossningen. *Om hon inte är ledig på annan grund skall två veckor av denna mammaledighet vara obligatoriska under tiden före eller efter förlossningen.*

Arbetstagaren har också rätt att vara ledig för att amma barnet.

Mammaledighet behöver inte vara förenad med att föräldrapenning betalas ut. Vid ledighet för att amma barnet gäller inte 10–15 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2000.

¹ Jfr rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar (EGT L 348, 28.11.1992, s. 1, Celex 392L0085).

3 Ärendet och dess beredning

Rådet antog den 19 oktober 1992 direktiv 92/85/EEG om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar. Direktivet finns i *bilaga 1*. I artikel 8.2 i direktivet föreskrivs en obligatorisk mammaledighet om minst två veckor.

Europeiska kommissionen överlämnade först den 30 december 1998 en formell underrättelse och sedan den 6 augusti 1999 ett motiverat yttrande till Sverige i fråga om genomförandet av artikel 8.2 i direktivet. Kommissionen anförde att den obligatoriska mammaledighet som föreskrivs i artikel 8.2 inte har genomförts i svensk rätt, vilket innebär att svensk lag strider mot direktivet.

Regeringen svarade kommissionen, i anledning av det motiverade yttrandet, den 30 september 1999 då regeringen sammanfattningsvis förklarade sig beredd att ta initiativ till att införa två veckors obligatorisk mammaledighet i svensk lag.

I en departementspromemoria som upprättats inom Näringsdepartementet, Obligatorisk mammaledighet, Ds 1999:76, föreslås att det i föräldraledighetslagen (1995:584) införs två veckors obligatorisk mammaledighet. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 3*.

Promemorian sändes den 17 december 1999 tillsammans med en inbjudan till ett remissammanträde till Stockholms tingsrätt, Statskontoret, Riksförsäkringsverket, Riksskatteverket, Arbetsgivarverket, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Arbetsmarknadsstyrelsen, Arbetslivsinstitutet, Arbetarskyddsstyrelsen, Rådet för arbetslivsforskning, Arbetsdomstolen, ILO-kommittén, Jämställdhetsombudsmannen, Svenska arbetsgivareföreningen, Företagarnas Riksorganisation, Landstingsförbundet, Svenska Kommunförbundet, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Sveriges Advokatsamfund och Försäkringskasseförbundet. Remissammanträdet hölls den 17 januari 2000. Vid remissammanträdet var närvarande Stockholms tingsrätt, Riksförsäkringsverket, Arbetsgivarverket, Arbetsmarknadsstyrelsen, Arbetslivsinstitutet, Arbetarskyddsstyrelsen, Arbetsdomstolen, ILO-kommittén, Svenska arbetsgivareföreningen, Landstingsförbundet, Svenska Kommunförbundet, Tjänstemännens Centralorganisation, Försäkringskasseförbundet och Lärarnas Riksförbund. Skriftliga remissyttranden samt protokoll från remissammanträdet finns att tillgå i Näringsdepartementet (dnr EUN1999/13260/ARM).

Regeringen beslutade den 10 februari 2000 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

4 Gällande rätt

4.1 Direktivet

Av ingressen till direktivet framgår att gravida arbetstagare och arbetstagare som nyligen fött barn eller ammar i flera avseenden utgör en särskilt utsatt riskgrupp. Direktivet innehåller bestämmelser som förpliktar medlemsstaterna att vidta åtgärder till skydd för dessa arbetstagares säkerhet och hälsa. Direktivet, som är ett minimidirektiv, föreskriver huvudsakligen följande. Vissa slag av arbetsuppgifter kan medföra en särskild risk för att gravida arbetstagare och arbetstagare som nyligen fött barn eller ammar kan komma att exponeras för farliga agenser, arbetsprocesser eller arbetsförhållanden. Dessa risker måste följaktligen bedömas, och resultatet meddelas till de kvinnliga arbetstagarna eller deras representanter. Gravida arbetstagare och arbetstagare som nyligen fött barn eller ammar får inte utföra arbetsuppgifter som kan äventyra deras säkerhet och hälsa. Sådana arbetstagare skall inte kunna åläggas nattarbete.

Det råder ett förbud mot uppsägning av skäl som hänger samman med dessa arbetstagares tillstånd. De åtgärder som medlemsstaterna vidtar måste vidare vara förbundna med bibehållna rättigheter enligt anställningsavtalet, inklusive bibehållen lön eller skälig ersättning.

Artikel 8.1 föreskriver att medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att arbetstagarna i fråga är berättigade till sammanhängande barnledighet under minst 14 veckor under tiden före eller efter förlossningen enligt nationell lagstiftning eller praxis. Av artikel 8.2 framgår att av denna ledighet skall minst två veckor vara obligatoriska under tiden före eller efter förlossningen enligt nationell lagstiftning eller praxis.

Enligt slutbestämmelserna skulle direktivet vara genomfört i medlemsstaterna senast den 19 oktober 1994. Enligt kommissionens mening har Sverige inte genomfört artikel 8.2 i direktivet.

4.2 Föräldraledighetslagen

Föräldraledighetslagen (1995:584) tillkom som ett resultat av dels en modernisering av den gamla lagen (1978:410) om rätt till ledighet för vård av barn m.m., dels en anpassning av de svenska reglerna till direktiv 92/85/EEG.

Kvinnliga arbetstagare hade enligt den gamla lagen rätt till hel ledighet i samband med barns födelse under minst sex veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sex veckor efter förlossningen. För att uttryckligen uppfylla direktivets krav i artikel 8.1 på sammanhängande ledighet under minst 14 veckor under tiden före den beräknade tidpunkten för förlossningen eller efter förlossningen, förlängdes rätten till ledighet till minst sju veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sju veckor efter förlossningen. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 juli 1995 och finns i 4 § första stycket föräldraledighetslagen.

När det gällde direktivets krav i artikel 8.2 på obligatorisk mammaledighet i samband med förlossning ansågs i förarbetena till föräldraledighetslagen (prop. 1994/95:207 sid. 24 f), att det inte fanns skäl att införa en regel om obligatorisk mammaledighet. Ställningstagandet motiverades på följande sätt. Utredningen om ledighetslagstiftningen (SOU 1994:41) hade under sitt arbete inte funnit något som tydde på att problem förelåg för gravida arbetstagare eller arbetstagare som nyligen fött barn eller som ammade att få ledighet. Det hade inte heller tidigare i lagstiftningsarbetet framförts något allmänt krav på obligatorisk ledighet i samband med barns födelse. Föräldraledighetslagen tillerkände arbetstagarna rätt till ledighet enligt där närmare angivna regler och det hade inte framkommit något som tydde på att detta regelverk inte fungerade på avsett sätt. Därför var det för svenska förhållanden främmande och omotiverat med en regel om obligatorisk ledighet. Ungefär 98 procent av alla kvinnliga arbetstagare som fött barn var lediga i anslutning till förlossningen och övriga antogs vara sjukskrivna. Det fanns sålunda en svensk praxis som innebar att kvinnliga arbetstagare som nyligen fött barn verkligen utnyttjade den rätt till ledighet som lagstiftaren tillerkände dem, varför svensk nationell lagstiftning i förening med praxis redan uppfyllde direktivets krav i denna del.

Någon bestämmelse om obligatorisk mammaledighet motsvarande artikel 8.2 i direktivet finns således inte i föräldraledighetslagen.

5 Genomförande av bestämmelsen om obligatorisk mammaledighet

Regeringens förslag: Om en kvinnlig arbetstagare inte är ledig på annan grund skall två veckor av den mammaledighet som anges i föräldraledighetslagen vara obligatoriska under tiden före eller efter förlossningen.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Promemorian har dock inte beaktat att den kvinnliga arbetstagaren kan vara ledig i samband med förlossningen på annan grund än föräldraledighet.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker eller har inget att erinra mot promemorians förslag. Flera av

remissinstanserna anser att Sverige i praktiken lever upp till direktivets regel eftersom de flesta mammor är lediga minst två veckor i samband med förlossningen, varför någon obligatorisk mammaledighet enligt direktivet inte är nödvändig i Sverige. *Svenska arbetsgivareföreningen* motsätter sig att förslaget genomförs eftersom den anser att direktivet är genomfört i praxis och att Sverige ytterst bör låta EG-domstolen pröva frågan om Sverige har genomfört direktivet eller ej. Såvitt avser regelns utformning påpekar flera remissinstanser att en kvinnlig arbetstagare kan vara ledig i samband med förlossningen på annan grund än föräldraledighet och menar att om kvinnan t.ex. är sjukskriven eller tar ut semester i stället för föräldraledighet uppfyller hon direktivets krav på ledighet i sak, varför hon inte skall tvingas ta ut föräldraledighet. *Stockholms tingsrätt* anser att med hänsyn till att direktivet är ett arbetsmiljödirektiv med bestämmelser om skydd för kvinnliga arbetstagare borde den obligatoriska ledigheten regleras i arbetsmiljölagen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 8.2 i direktivet skall medlemsstaterna föreskriva en obligatorisk mammaledighet i minst två veckor under tiden före eller efter förlossningen. Kommissionen har i det motiverade yttrandet anfört att två veckors obligatorisk barnledighet är nödvändig för moderns och barnets hälsa och säkerhet, och för att säkerställa att kvinnor inte tvingas att arbeta in i det sista, eller återvända till arbetet alltför tidigt. Kommissionen har vidare anfört att genom bestämmelsen garanteras också att kvinnor som själva vill arbeta tills graviditeten är mycket framskriden, eller vill återvända till arbetet mycket snart, av hälsoskäl måste ta en ledighet på minst två veckor.

Den svenska föräldraledighetslagstiftningen är rättighetsbaserad och är ingen tvångslagstiftning. Sverige har en generös föräldraledighetslagstiftning. I princip varje kvinnlig arbetstagare i Sverige är mammaledig i samband med sitt barns födelse under en längre period än två veckor. Därtill kommer att även fäder har rätt till ledighet med ersättning under tio dagar i samband med barns födelse för att närvara vid förlossningen, biträda i hemmet eller vårda barn. Eftersom fäder i Sverige utnyttjar denna ledighet i stor omfattning, gynnas både barnets och moderns hälsa. Kvinnor och män i Sverige tar ansvar för sin och sitt barns hälsa och rätten till ledighet i samband med förlossning har full acceptans i svenskt samhällsliv.

För att uttryckligen genomföra direktivets regel om obligatorisk ledighet anser dock regeringen att en sådan regel bör införas i svensk rätt. Med hänsyn till att direktivets bestämmelse i artikel 8.1 om barnledighet är genomförd i föräldraledighetslagen anser regeringen att genomförandet av obligatoriet i artikel 8.2 också skall ske i denna lag. Artikelgen genomförs enklast genom ett tillägg i bestämmelsen om mammaledighet i 4 § första stycket. Som flera av remissinstanserna påpekat måste det avgörande vara att den kvinnliga arbetstagaren är ledig i samband med förlossningen och det kan knappast spela någon roll vad för slags ledighet det är fråga om. Hon kan exempelvis ta ut semester, nyttja havande-skapspenning, vara sjukskriven eller om hon är lärare ha ferier. Den kvinna som är ledig i två veckor under den tid om sammanlagt 14 veckor som 4 § första stycket föreskriver bör anses uppfylla direktivets krav på ledighet i sak. Det är

alltså bara för det fall den kvinnliga arbetstagaren inte är ledig på annan grund som det bör föreskrivas att av den stadgade mammaledigheten i 4 § första stycket skall två veckor vara obligatoriska. När det gäller förläggningen av de två obligatoriska veckorna går det inte att entydigt utläsa av artikeln om den kvinnliga arbetstagaren är skyldig att vara mammaledig i direkt anslutning till tidpunkten för förlossningen. Därför har artikelns formulering "under tiden före eller efter förlossningen" valts i lagtexten.

6 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2000.

7 Författningskommentar

4 §

Bestämmelsen har behandlats i föregående avsnitt.

Första stycket har tillförts en regel om två veckors obligatorisk mammaledighet. Av rätten till 14 veckors mammaledighet skall kvinnan ta ut två veckors ledighet före eller efter förlossningen. Denna skyldighet gäller dock inte om den kvinnliga arbetstagaren är ledig på annan grund, t.ex. semester eller sjukskrivning, under den ifrågavarande perioden. Vissa redaktionella ändringar har därutöver gjorts.

Rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992
om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på
arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen
har fött barn eller ammar

Bilaga 1
Prop. 1999/2000:87

Bilaga 1 finns endast i den tryckta versionen.

Sammanfattning av promemorian

Bilaga 2
Prop. 1999/2000:87

Den 19 oktober 1992 antog Europeiska gemenskapernas råd direktiv 92/85/EEG om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar. I artikel 8.1 i direktivet föreskrivs att medlemsstaterna skall vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att gravida arbetstagare samt arbetstagare som nyligen har fött barn eller ammar är berättigade till sammanhängande barnledighet under minst 14 veckor under tiden före eller efter förlossningen enligt nationell lagstiftning eller praxis. Av artikel 8.2 framgår vidare att av denna barnledighet skall minst två veckor vara obligatoriska under tiden före eller efter förlossningen enligt nationell lagstiftning eller praxis. Direktivet har i allt väsentligt genomförts i svensk rätt genom föräldraledighetslagen (1995:584). Någon sådan obligatorisk ledighet som stadgas i artikel 8.2 i direktivet finns dock inte i svensk lag.

Europeiska kommissionen anser att Sverige inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 8.2 i direktivet, eftersom Sverige inte föreskrivit minst två veckors obligatorisk mammaledighet i den nationella lagstiftningen.

I promemorian föreslås en ändring i föräldraledighetslagen som genomför bestämmelsen i artikel 8.2 i direktivet. Lagändringen innebär att två veckor skall vara obligatoriska av den i föräldraledighetslagen föreskrivna mammaledigheten om minst sju veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sju veckor efter förlossningen.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2000.

Härigenom föreskrivs¹ att 4 § föräldraledighetslagen (1995:584) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

En kvinnlig arbetstagare har rätt till hel ledighet i samband med sitt barns födelse under en sammanhängande tid av minst sju veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sju veckor efter förlossningen. *Hon* har också rätt att vara ledig för att amma barnet. Mammaledighet behöver inte vara förenad med att föräldrapenning betalas ut. Vid ledighet för att amma barnet gäller inte 10–15 §§.

En kvinnlig arbetstagare har rätt till hel ledighet i samband med sitt barns födelse under en sammanhängande tid av minst sju veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sju veckor efter förlossningen. *Av denna ledighet skall två veckor vara obligatoriska under tiden före eller efter förlossningen.*

En kvinnlig arbetstagare har också rätt att vara ledig för att amma barnet. Mammaledighet behöver inte vara förenad med att föräldrapenning betalas ut. Vid ledighet för att amma barnet gäller inte 10–15 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

¹ Jfr rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar (EGT L 348, 28.11.1992, s. 1, Celex 392L0085).

Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

Härigenom föreskrivs¹ att 4 § föräldraledighetslagen (1995:584) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

En kvinnlig arbetstagare har rätt till hel ledighet i samband med sitt barns födelse under en sammanhängande tid av minst sju veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sju veckor efter förlossningen. *Hon* har också rätt att vara ledig för att amma barnet.

En kvinnlig arbetstagare har rätt till hel ledighet i samband med sitt barns födelse under en sammanhängande tid av minst sju veckor före den beräknade tidpunkten för förlossningen och sju veckor efter förlossningen. *Om hon inte är ledig på annan grund skall två veckor av denna mammaledighet vara obligatoriska under tiden före eller efter förlossningen.*

Arbetstagaren har också rätt att vara ledig för att amma barnet.

Mammaledighet behöver inte vara förenad med att föräldrapenning betalas ut. Vid ledighet för att amma barnet gäller inte 10–15 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

¹ Jfr rådets direktiv 92/85/EEG av den 19 oktober 1992 om åtgärder för att förbättra säkerhet och hälsa på arbetsplatsen för arbetstagare som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar (EGT L 348, 28.11.1992, s. 1, Celex 392L0085).

Lagrådets yttrande

Bilaga 5
Prop. 1999/2000:87

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2000-02-22

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 10 februari 2000 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Helga Hullmann.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 mars 2000

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Freivalds, Thalén, Winberg, Lindh, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lövdén, Ringholm

Föredragande: statsrådet Rosengren

Regeringen beslutar proposition 1999/2000:87 Obligatorisk
mammaledighet